

Budai FehérFekete

A CISZTERCI DIÁKSZÖVETSÉG BUDAI OSZTÁLYÁNAK TÁJÉKOZTATÓJA

2009. DECEMBER

KARÁCSONY

XVI. ÉVFOLYAM 3. SZÁM

Karácsonyi képünket
Fra Filippo Lippi
(1406–1469)

alkotta, a firenzei festő, akinek képein a Madonna-alakok eladdig meg nem festett szépségben jelennek meg, a legtöbbször a háttér sem istálló. Nála a Születés ábrázolása nemcsak a lélek öröme, hanem a földi szépség megjelenítése is. Ezt kívánta a Mediciek Firenzéje, a jólétben élő város. Lippinek nem elég csodálatos tehetsége, tanítani is akar: a képen odafenn az Atya, alatta a Szentlélek és a Fiú. Nincsenek pásztorok, az anya imádja a Kisdedet, akinek előhírnöke, szent János, már ott áll, bájos, de határozott kisfiú. A kései időket az imádságában elmerült remete szent Pál jelképezi.

Karácsony a gyermeki kor csodája, végig kíséri egész életünket. De mostanra mi már azt is tudjuk, hogy akkor, ott, a Szent Család örömét hamarosan felváltotta a menekülés rémülete. Megkezdődött a megváltás története.

Hiába éltünk meg annyi mindent, szívünkben ott élnek a megmaradt ártatlan pillanatok: Örülünk, ismét eljött a karácsony.

TARTALOMJEGYZÉK

Fra Filippo Lippi	2.
In memoriam Nagy Nándor	3.
Rendtartás 1908-ból	9.
A virágzás esztendei	10.
A Diákszövetség	12.
20 éve alakult újra a 25. sz. Cserkészcsapat	13.
Osztálytalálkozók	14.
Kálmán Rudolf	15.
1956 moráljáról — reflexiók	16.
A Szent Imre kő	24.
Katolikus kultúrafelfogás	27.
Dr. Mészáros László 1927–2009	34.
Kerekes apátúr üzenete. Vers	36.
Emlékezzetek...!	37.
Halottak napján	38.
Könyvek	39.
Hírek	40.
Öreg fiúk	42.
Akik a Budai FehérFeketét készítik	43.

IN MEMORIAM NAGY NÁNDOR

„...ez a negyedszázad nem volt más, mint csupa önzetlenség, hivatás-szeretet, hűség, nemes önfeláldozás, folyton lobogó, áldozatos tanári munka...”

Brisits igazgató úr szavai ezek, amikor 1944-ben 25 éves tanári jubileumán köszöntötte **Nagy Nándor** tanár urat.

Iskolánkban ő volt az, aki a leghosszabb ideig tartotta fenn a ciszterci lelkesítést, az államosítás után kései nyugdíjazásáig sugározta magából azt a szellemiséget, amelyet a szerzetesi iskola civil tanárait jellemezte.

De ő már a mi időnkben is más, több volt mint egy rajztanár a szerzetesek között, legendák keltek szárnyra általa soha nem emlegetett ezüst vitézségi érméről, több sebesüléséről, arról, hogy szertárában a népi használati tárgyak milyen nagy becsben sorakoznak polcain. Közülünk csak kevesen sejtették, hogy a művészetkultusz csendes szavú prédikátora valójában mindent megszépíteni és felékesíteni vágyó izzó művészlélek, aki tehetségét a tanítás magasztos gyönyörével váltotta fel.

Legendája tovább burjánzott a József Attila gimnázium diákjai között is, mindenki tudta, hogy az 1945 óta növesztett szakállát csak az oroszok kivonulása után fogja leberetválni. Jóllehet a tanácshoz is becitálták, hogy ilyen méltatlan magatartást ne tanúsítson...

Emlékét egy volt ciszterci tanítvány és már az állami gimnáziumban együtt tanító tanártárs búcsúszavaival idézzük meg.

Karácsony küszöbén vagyunk, ő maga is megszólal egy fameteszétével, a fejlécen a pecsétterv is az ő munkája.

(őf)

* * *

A „Nagynáci”

Igen, így, egybeírva! Azt hiszem, másodikos korunktól (anno Domini 1931) így mondtuk. Nyilván azért, mert a többitől, a fölötünk járóktól így hallottuk. Nem volt ebben semmilyen bratyizó tiszteletlenség, *Nagy Náci* lehetett bárki, de nagynáci csak Ő, a rajztanárunk. Elsőtől negyedikig (1929–1933) bezárólag, alsós korunkban tanított rajzra minket. Ő volt a másik civil tanárunk.

Úgy rémlik, hogy volt osztály, amelyikben tornát is oktattott, ahol nem *Düpong* volt a torna tanár.

Kereken 75 évvel ezelőttre kell visszaemlékeznünk, de az tény, hogy kedves mosolyú, picit kacszva járó alakja, ahogyan most is elém jön, jelzi, hatott ránk! Egyszer *Rajeczky* – a másik művész lelkületű tanárunk – megemlítette, hogy nagynáci tanár úr még most is a testében hordja az első világháborúban kapott sebesülése golyóját.

Visszagondolva óráira, melyek számomra ugyan nem jelentettek lelkesedést, kitörölhetetlen élmény gazdag emléket, mert egyes vonalat vonalzóval is nehezen húzok, ellentétben számos tanítványával, akik „úgy” tudták látni a világot, ahogy Ő. Jó példa erre a *Szalatnyay (Klauser) Szepi* (é.1933), aki a Kodály-év plakátján megjelent Kodály élethű portréját festette és aki órákig ódákat zengett a Tanár úrról.

Avagy a *Lechner Kamzsi* (é.1931), aki elmondta, hogy nagynáci tanár úr olyant is tudott, amit nagyon kevesen, nevezetesen színpadi díszletfestést! Minden évben és főleg a végzős osztály diákjainak közreműködésével, színdarabot adtunk elő, és ennek díszletei az Ő nagyon aktív besegítésével, és az általa erre alkalmasnak minősített tanítványai munkájával nem egyszer úgy sikerültek, emlékszem, fölment a függöny és az üres színpad díszletei láttán tapsvihar tört ki.

Nagynáci Tanár úrnak csodálatos erdélyi, más, falusi hangulatú festményei, fa- és linóleum metszetei voltak. Már régen érettségink után történt, hogy meglátogattam volt osztálytársamat, *Sugár Rezsőt* (Kossuth díjas zeneszerzőt) és akkor láttam, hogy a lakása, szinte az előszobától a belső szobáig a falak Nagynáci műveivel voltak teleaggatva. Akár egy szuggesztív erejű kiállítás lett volna. Művész lelkek, similis simile gaudet!

Iskolai emlékeink közé tartoznak azok a spontán megnyilatkozásai a Tanár úrnak, amikor a rajzteremben megállt valamelyik, nem éppen *Raffaello*-i képességgel megáldott osztálytársunk rajzszéke mögött. Ilyenkor előfordult, hogy előbb nézte annak „alkotását”, azután szinte imára kulcsolt kézzel és mintha az égre pillantott volna előbb halkán megszólalt, édes, jó fiam (lélegzetvétel, majd emelt hangon) te marha, (majd az előbb még imára kulcsolt kéz két hatalmas taslit lezavart) kivette a srác kezéből a ceruzát, kezdte a „művet” javíthatni.

Tanári nagyságát talán az a meggyőződése emelte ki, miszerint rajzolni mindenkit meg lehet, kell tanítani, akkor is ha nem lesz belőle *Munkácsy*.

Búcsúzóul egyet a személyes élményeim közül: gondolom, úgy 1932. szép, késő októberi reggelen, mikor mint kisdíák menten a suliba, táská a kezemben, rajztábla a hónom alatt, a nálam nagyobb lépő Tanár úr leelőz. Én hangos Laudeturral köszöntöm.

Egy pillanatra megáll, lehajol a földre, fölvesz egy sokszínű levelet, a kezembe nyomja ezekkel a szavakkal: ezt fessd le! Azt nem tudtam megtenni, ezt meg még 76 év távlatából elfelejteni.

(*dr. B.E. é '37*)

* * *

F A R K A S R É T , 1979. október 10.

Búcsúszavak **N a g y N á n d o r** tanár úr koporsója felett

Ha az antik ember képzeletével tekintek körül itt, ezen a tájon — ahol a búcsúzó nyár ezernyi színét és illatát hagyta ránk vigaszul —: a derű hangulata ölel magához. A nagy színpadi rendező, az elbocsátó Természet, még egyszer összegyűjti minden kellékét, hogy éltető aranyával emlékeztessen az élet teljességére.

Idekint elköszön a nyár. Tele van ígérettel ez a búcsúzás. Jelképesnek érezzük. Nem reménytelen az életidőnk holnapja. Ha a hellén lélek hangjával szólhatok: szeretnek Téged az istenek! Felette nagyon... Ez a díszlet és hozzá a Te életidőd! Aszúra érett életed nyara odabent, és kint földi édesanyánk, a természet ősze.

Nem tudok fájni, nem tudok gyászolni. Egyébként is: velünk maradtál, s szerető hited szerint is: találkozunk.

Megköszönöm az életnek, hogy adott Téged nekünk, hogy találkozhattunk egyáltalán veled, hogy megszoríthattuk kezedet, hogy hallhattuk ajkad ígéit, — szenvedélyed áradását —, láthattuk indulatod és jószágod színeváltozását. Fény és árnyék, rembranti fény és árnyék játszott a szemeid mélyén, a megszenvedett igazság békéje melegített tekintetedben.. Volt, hogy a szomorúság eluralkodott benne a derű felett. Keserű szempár volt.

Kereső ember voltál Te magad is, a lelked szerint. Megállunk áhitattal, megoldjuk saruinkat az emlékezés ezen ünnepi órájában, és találgatjuk a lélek belső vetületeinek a titkát.

Mi volt ennek a soha-nem-volt és már soha többé-nem-lesz szellemnek a legvonzóbb karaktervonása? — A rendíthetetlenség, a maradéktalan feladatvállalás, a hűség, az önfeláldozás, a szolgálatra irányuló magatartás példázata?!

Korunk gyötrő, önmardosó kétségei, a soha-meg-nem-elégedés

Kínzó nyugtalansága mindig benned munkált, mégis a kötelességtudat teremtett rendet a szellem próbái felett. Mindennek tudtad az értékét — a családnak, hivatásnak, időnek, nemzeti létnek, a lélek belső nyugalmanak —, egy olyan emberi században, ahol a többség már csak az árak iránt érdeklődik.

Boldognak valljuk magunkat, mi, fiatalabb kollegák, hogy egy ideig együtt dolgozhattunk veled, hogy tanulhattunk tőled, hogy tanulhattunk Tőled: mindenekelőtt az embertisztelet és a szolgálat szellemét.

Felejthetetlen marad számomra az az óra, mikor a sixtusi kápolna freskóit értelmezted, Ádám és az Atya együttesét. A Teremtő tekintetében az örök ember fájó-remegő-biztató léleksugárzását, az élet súlyát és komolyságát láttad igazolódni. Áhítat volt a szavaidban, titkos belső remegés, az alkotó Alkotó iránti Hódolat. A nevelő gondja és vallomása volt ez — ma már tudom.

Szeretnénk példádat tovább sugározni, a jövő nemzedékek okulására, a messzi időbe. Talán valami sikerül majd nekünk is...Így életed részévé, szerves alkotóelemévé válik az emberi történesnek, a Szép és az Igaz és a Jó életbeli diadalának. Mert a Te földi pályád is ezzel integ felénk...

Most — végső búcsút intve és mégsem! — mintha hallanánk a költő büszke szavát, és mintha egyik legjelesebb tanítványod, Latinovics Zoltán építész-színész hangján szárnyalna mámoros vallomása, a boldog teljességé, a megérkezés örömeé, a maradéktalan gatzdagságé:

Evoé, Nap, nincsen baj égen-földön...
Élet, ma hallom csengőn a szavad:
Nem milliónyi ilyen-olyan ember,
De Ember az Isten ígérete...
S a legkülönbek szent vágy-zászlaját
Továbbviszik a legkülönb maradtak...

Úgy legyen! A viszontlátásra Nándi bácsi!

Vasbányai Ferenc

Nagy Nándor fametszete

ÁLDOTT LEGYEN AZ EMLÉKE

Előző számunkban gimnáziumunk első éveiről számoltunk be, többek között az akkori Rendtartásról. Ezt olvasva ragadott tollat v. Hoványi Lajos diáktársunk.

Tisztelt Szerkesztőség!

Diáktársunk gimnáziumunk múltjáról írt sok érdekességet, többek között az 1917-es fegyelmi szabályzatról. Ez juttatta eszembe régi, családi okiratainkat. Ezek között megtaláltam egy 1908-ból való elemi iskolai RENDTARTÁST. Ebben olvasom az „Iskolai rendszabályok” VIII. pontját:

„Aki az előadás alatt fegyelmezetlen s a rendet és csendet zavarja, rendreutasítatik. Nagyobb rendetlenségek és kihágások szigorúbb fenyíték alá esnek.

A fegyelmi eljárás fokai:

1. Megintés magányosan.
2. Megintés nyilvánosan.
3. Megpirongatás magányosan.
4. Megpirongatás nyilvánosan.
5. Székből kiállítás.
6. Tanítás után való benntaraszítás éheztetés nélkül.
7. Tanítási óra után való benntaraszítás éheztetéssel.
8. A szülőknek szó- vagy írásbeli értesítése.
9. Bejelentés az iskolaszéknél végintézkedés végett.

Tempora mutantur!

A fentiek engem elgondolkoztattak és derűs perceket szereztek. Ha a t. Szerkesztőség úgy gondolja, részesítse diáktársainkat mindezekben.

Diáktársi üdvözléssel

/vitéz Hoványi Lajos/
érettségi: 1950

A VIRÁGZÁS ESZTENDEI

Folytatjuk a Szent Imre Gimnázium bemutatását, az előző számunkban az indulás évtizedéről beszéltünk. (Forrásunk továbbra is dr. Székely Ottokár kézírata.)

A húszas években már ugrásra készen állt az iskola: befejezése előtt a modern épület, a tantestület új, progresszív tagokkal bővült, minden készen állt, hogy az új kerület főgimnáziuma Budapest első tanintézetei közé kerülhessen.

1929: az iskolaépület elkészült. De hogyan? Érdemes egy-két eseményt felemlítenünk.

Az elhelyezés körülményeiről már beszéltünk: a Villányi úti telekkomplexum minden elképzelés megvalósítására lehetőséget nyújtott. Élt is ezzel a tervező építész, *Wälder Gyula* műegyetemi tanár, az MTA levelező tagja, aki mindjárt három épületet tervezett: a gimnáziumot, középtűt a kéttornyú plébániatemplomot, majd a rendházat, benne a plébániával. Próbálta összeegyeztetni a barokk stílus zsúfoltságát a középkori ciszterci építészeti hagyományaival, de láthatóan nehezen birkózott meg ezzel. Elképzeléseiből kevés maradt meg, mert a rendi tanács az immár hivatalos klebersbergi neobarokk és az olaszthoni új stílus hatására nem fogadta el az eredeti terveket, a tervező jelentős változtatásokra kényszerült. Az épületeken az eredeti vérbő barokkból így már csak ornamentek maradtak meg többnyire egysíkú díszítményekként.

A kivitelezés munkáit *Radó Sándor* budapesti neves építész vállalata végezte sokat küszködve az építés során felmerülő váratlan problémákkal. Ilyen volt például a meglévő domboldal kiváltása, nagyon sok földmunkát igényelt. Szerencsére ott volt a városképileg rendezetlen Feneketlen-tó, ide és bele hordták a töménytelen agyagos földet. Tovább drágították az építkezést az ismeretlen talajmechanikai állapotok.

Erről mi akkor értesültünk, amikor első osztályos kisdíáként *Hadarits Vendel* volt a matematika tanárunk. Pedagógiai módszeréhez tartozott, hogy a szigorúan kimért tantárgyi anyagot időnként érdekes történetekkel lazította. Így történt egy alkalommal, hogy mint a rend részéről megbízott ellenőr mesélni kezdett, milyen meglepetésekben volt része az építkezés során. A földmunkák közben források törtek fel,

de olyan elemi erővel, hogy a munkálatok leállításával fenyegettek. Kiderült, hogy ezek gyógyvizek, glauber só tartalmaznak. Ugyanezt a vizet palackozták Kelenföldön Hunyadi János keserűvíz címmel, mint az egyedül üdvözítő hashajtót.

(Ha kapok lehetőséget az időnként előbukkanó emlékek elmondására, most megteszem, talán többen is emlékszünk a Simplon mozi reklámjára, ott lehetett olvasni a vetítés szünetében. Tudniillik azokban az időkben a kormányzat sokféle eszközt felhasznált a nemzeti öntudat növelésére, ilyen volt az a rendelet, amely megtiltotta nagyjaink névhasználatát a mindennapos fogyasztási cikkeken. Ez a rendelkezés lehetőséget adott a Hunyadi keserűvíz riválisának, hogy az alábbi fennkölt szöveggel emelje a bevételt. A moziban megfelelő kép, majd a szöveg: „Nagyjaink nevét használni nem szabad, de az *Igmándi víz Igmándi víz* marad!” Hiába, ilyen blödségek voltak abban az időkben, lám ilyenekre emlékszem, de a konjugáció perifrasztikára már nem!)

Visszatérve Hadarits tanár úr órájára beszámolt arról, hogy milyen szigeteléssel lettek úrrá a vizeken, bár itt csörgedeznek alattunk, de nem kell félni hála az ellennyomásként beépített hatalmas vasbeton tömböknek. Arról is beszélt, hogy ezek a rendkívüli kiadások mennyire megterhelték a rend pénzügyi helyzetét, de *Hagyó-Kovács* előszállási jószágkormányzó úr zsenialitása lehetővé tette az iskola felépítését. (Meg a magyar királyi kormány adománya, amely összeg egy millió pengő volt. Emlékeztetőül az akkor frissen bevezetett 640 %-os ezüst pengő értéke: 1 pengő = 0.263 gr. finomarany. Vagyis 1 gramm arany mintegy 3,80 pengő. Ma kb. 6000 Ft ?)

1927. október 9-én ünnepélyes körülmények között megtörtént az alapkövő elhelyezése. Az okiratot Brisits Frigyes olvasta fel (ő is írta). Az aláírók: *Werner Adolf* zirci apátúr, *Mihályfi Ákos* villersi apát, *Klebersberg Kunó gr.* vallás és közoktatási m. kir. miniszter, *Erődi-Harrach Béla* tanker. kir. főigazgató, *Szentes Anzelm dr.* zirci perjel, *Kiss Albin* rendi főigazgató, *Wälder Gyula* egyetemi tanár, az épület tervezője és *Radó Sándor*, kivitelező műépítész.

Az alapító kő ott fekszik az épület nyugati oldalának mélyén abban a törésben, amelyben az ablaktalan rész a kapuzat fölé előugrik.

(*Őszi Ferenc*)

A Ciszterci Diákszövetség Budai Osztálya

Gimnáziumunk 1912. szeptember 5-én nyílt meg a Váli úti elemi iskola III. emeletén. Az első érettségi vizsga 1920-ban volt.

A hazai 5 ciszterci gimnázium (Buda, Székesfehérvár, Eger, Pécs és Baja) összefogásával jött létre a Magyar Ciszterci Diákszövetség. Tevékenységét – elsősorban praktikussági okokból – gimnáziumonként megalakult osztályokban működve fejtette ki egészen az egyházi iskolák államosításáig, 1948-ig. Mivel az ország központja Budapest, így a vidéki gimnáziumokban végzetek, ha Budapestre költöztek, szívesen bekapcsolódtak a Budai Osztály tevékenységébe.

A 4 évtizedes kényszerszünet után, még a Szent Imre gimnázium rendi kézbe adása előtt a Ciszterci Diákszövetség 1989-ben újra megalakult Nagyvenyimben (egykori ciszterci birtok), majd 1994-ben visszaállt az államosítás előtti jól bevált gimnáziumonkénti osztályrendszer. Azóta működik újra a Ciszterci Diákszövetség Budai Osztálya is.

A Szövetség, majd a Budai Osztály először a 433. sz. Szent Bernát cserkészcsapat otthonában a Bartók Béla út 15/d. alatt tevékenykedett, 2000-ben tért vissza az Osztály a gimnáziumba, ahol az összejövetelek jelenleg általában az egykori kápolnában voltak, ma már az egykori cserkészotthon helyén létesített előkelő klubhelyiségekben. (A találkozókön megjelenők szívesen vásárolják a mostani diáklapot, a Pingvint.)

A találkozókön általában az öregdiákok közül, esetenként más egyházi iskolába járt, kiemelkedő karriert, tudományos fokozatot elértek, akadémikusok tartanak pályájukról ismertetést.

Ezekről az összejövetelekről a Budai Osztály évente háromszor megjelenő „Budai Fehér-Fekete” c. tájékoztatója számol be.

A Budai Osztály várja tagjai közé a Szent Imre Gimnáziumban most végző fiatalokat, bízva abban, hogy ők átveszik a diákszövetségi stafétabotot az 1948 előtt végzettektől. Az „öregek” mindig büszkén hivatkoznak arra, hogy a cisztercieknél végeztek, számos esetben hallani a rádióban és látható a televízióban egy-egy előadás, interjú, ugyanezt várják a most és a jövőben végző fiataloktól is. Ez az iskola mindaddig és ezután is megérdemli diákjai és öregdiákjai megbecsülését!

(Dr. Mészáros Imre é. 1947)

C SERKÉSZET ISKOLÁNKBAN

Újraéledés — reinkarnáció

A 25. sz. Szent Imre Cserkészcsapat immár másodszor ünnepel jubileumot. Először 1945-ben, alapításának 25. évfordulóján, most pedig az újraéledés 20. évfordulóját.

Ennek az „újraéledésnek” megünneplése alkalmat ad az emlékezésre. Három évvel ezelőtt a Ciszterci Diákszövetség emléktáblát avatott a gimnáziumban a világháborús hősi halottak, valamint a terrorizmus üldözöttjeinek emlékére. Ennek a táblának mottója így szól: „Emlékezzetek és emlékeztessetek.”

Ez a célkitűzés annál is inkább figyelemreméltó és aktuális, mert az újjáéledő 25. sz. Cserkészcsapat nem jöhetett volna létre az emlékek felélevenítése nélkül. De mire is kell hát emlékezni?

Elsősorban a cserkésztvényekre, amelyek változatlanul érvényesek a megváltozott élet- és világkörülmények között is.

Nemkülönben emlékezni kell az eredeti 25. sz. Cserkészcsapat dicséretes eredményeire. Csak példaképpen néhány gondolat: a régi 25. sz. Cserkészcsapatnál a betiltásig (1946/47) összesen 979-en tettek fogadalmat, és ezen idő alatt mintegy 110 táborozást szerveztek. Ezen táborozások között kiemelkedő volt például az 1933-ban Magyarországon rendezett Gödöllői Nemzetközi Dzsemborin való részvétel, vagy az 1928-ban Kanderstegben (Svájc) megrendezett téli sítábor, ahol a 25-ös Cserkészcsapat résztvevői a síversenyek minden számában győztesen kerültek ki, megelőzve több alpesi vagy északi ország sícsapatát. És még sorolhatnánk egyéb kiemelkedő hazai vagy nemzetközi táborokat.

A régi 25. sz. Cserkészcsapatnak alapításakor 9 diák volt tagja. A mostani 25-ösök 8 taggal indultak 1989-ben. És itt kell megemlékezni néhai „*Bélabá-ról*”, *Erődi-Harrach Béláról*, akinek elévülhetetlen érdeme volt a 25. sz. Cserkészcsapat újraélesztése és megszervezése. Haláláig tartó fáradhatatlan munkával szervezte a csapatot, amelynek létszáma jelenleg már meghaladja a kétszáz főt; és az ő nevéhez fűződik, illetve munkája eredményének kell tekinteni a Csobánkai Nemzetközi Cserkészpark létrehozását is. A Ciszterci Diákszövetség – mint fenntartó testület – az „új” 25. sz. Szent Imre Cserkészcsapatnak további fejlődést és eredményes „Emlékezést” kíván

dr. Seidl Gábor

Jelentős esemény zajlott le az iskola cserkészéletében. A Budai Szent Imre Gimnázium 25. sz. Cserkészcsapata új parancsnokot választott Rudan János személyében, aki a Pázmány Egyetem ötödéves hallgatója, és 1995-től tagja a 25-ös csapatnak. Munkájához sok sikert kívánunk!

A hetvenkettedik

Osztálytalálkozó „mini”-ben.

Megtartottuk osztálytalálkozóinkat, 72 év óta először a Gellért Sörözőben. A hatvanból hárman „gyűltünk” össze. Így, kilencven év fölött, az öt százalék nem is olyan rossz arány, nem említve, hogy összesen öten vagyunk még, de ők ketten (Klemm, Schmidt) nem annyira zárkóztak karaktervonás, hanem fizikai kondíció okán még ennyire sem mozognak.

Az apropót az adta, hogy Kamarásy Egon, Szentpétervárról visszarepültében az USA-ba, itt megszakította útját és meghívott „mindannyiunkat”. Így jött el és lettünk hárman, Hevenesy Janó, a jezsuvita, és jelentéktelenségem.

Idén nagyon közénk kaszált a sors, még nincs vége az évnek és már hárman mentek el, Kerekes, Gresits, Németh Sanyi. Tudom, nincs sok értelme a nevek kiírásának, hisz bennünket már alig ismernek, de – elnézést – valahogy ki kívánczolt belőlem. Memento...!

De ahogy csöppben a tenger, ugyanígy volt most is, mint a régi találkozóinkon, mintha nem is 72 év telt volna el, úgy öleltük egymást, idéztük osztálytársainkat, iskolai emlékfoslányok, tanáraink és közülük is Hadarits (Endrédy), Rajeczky Béni, Palos (volt első osztályfőnökünk (1929–1933) nevét. Inkább szellemiségüket, azt, hogy miként voltak köztünk, miként voltak abszolút tekintélyek, úgy, hogy életünkön át ők voltak az etalonjaink.

Azt mondta a Kamarásy búcsúzaskor, „veletek jövőre ugyanitt”

Homo proponit, Deus disponit,* – mondta a Bitter-féle Salse dictában Kempis Tamás. – Egy biztos, Egon optimizmusát 90 év sem törte meg.

*(Ember tervez, Isten végez)

(dr. Balogh Endre é.'37)

KÁLMÁN RUDOLF

iskolánkban is járt

A 79 éves Amerikában élő mérnök-professzor 2009. október 9-én *Obama elnök* kezéből vette át a műszaki élet legrangosabb kitüntetését, a National Medal of Sciencét.

A magyar származását szerény büszkeséggel mindenütt megvalló tudós 1942—1944 között járt a III.A és a IV.A osztályokban, majd mint abban az időben oly sokan, családjával nyugatra került, végül Amerikában telepedtek le.

Ott folytatta tanulmányait, majd már mint professzor kutató alkotta meg rendszer-elméleteit és hozta létre az úgy nevezett *Kálmán-szűrőt*, mely a helymeghatározások eladdig elképzelhetetlen lehetőségeit hozta létre. (Talán a haditechnika is alkalmazza? A NATO legyőzte Jugoszláviát úgy, hogy katona nem tette be a lábát Jugóba, csak mindent láttak, amire szükségük volt.)

Mint a Magyar Tudományos Akadémia tiszteleti tagja élő kapcsolatban van a magyar tudományos élettel, de tagja az Amerikai Nemzeti Akadémiának, a francia, orosz Akadémiának, a legnagyobb japán műszaki kitüntetés tulajdonosa. Jóllehet korszakos alkotását már 1960-ban publikálta, az azóta egyre bővülő elismertsége ellenére hazánkban csak a tudományos körökben méltatják tevékenységét.

Az Alma Mater nevében itt köszöntjük egykori diáktársunkat, és iskolánk nagyságára emlékezve mondhatjuk: SIC ITUR AD ASTRA!

(A hírre, aki fölhívta figyelmünket osztálytársa: Peredy József é. 1948)

Károly apátúr hagyatékából:

„Műveltség nélkül közveszélyes lény vagyok;
Két szárny emel az égig: tudás és erény.”

1956 MORÁLJÁRÓL — REFLEXIÓK

Az itt közölt és eredetileg lezáratlan gondolat-sor a Budai FehérFekete 2006. szeptemberi Veni Sancte számában jelent meg. Néhány érintett társunk jelezte, hogy a tételek régóta válaszra váró eleven kérdéseket vetettek fel. Az erőszak morálja akkor, alig néhány hét múlva újra megosztotta a magyar társadalmat. Most egykori diáktársunk

P. Dr. Leszkovszky György Pál O.P.

a vitairatot megválaszolásra érdemesítette. Megtisztelő véleményét a kérdéses tételek után két vonal között helyeztem el. Köszönöm Pál atya!

(Dékány Cs. 2009.)

Katekizmus. **A tekintély**

1903 A hatalom csak akkor tevékenykedhet törvényesen, ha az adott közösség javát keresi, és annak elérésében erkölcsileg törvényes eszközöket használ. Ha megtörténik, hogy a hatalmon lévők jogtalan törvényeket hoznak és az erkölcsi renddel szembenálló mérték szerint járnak el, ezek a rendelkezések lelkiismeretben nem köteleznek. „Ilyen esetben a hatalom megszűnik annak lenni, ami, és az elnyomásban eltorzul”

Szemüveges ideológus:

A hatalmon lévők eltorzult erkölcs eszközeit használják, tehát a rendelkezéseik lelkiismeretemben engem nem köteleznek.

Fegyveres felkelő:

Azok ott nem az én javamat akarják.

(A tekintély.)

Pál atya:

A katekizmus szövege pontosan értelmezendő és követendő. Ha, és amennyiben, a hatalom jogtalan törvényeket hoz és az erkölcsi renddel szembenálló mérték szerint jár el, akkor és annyiban nem köteleznek a rendelkezései. Azok a rendelkezések, amelyek a rendet és a közjót szolgálják, betartandók, még akkor is, ha a hatalmat jogtalanul

birtokolók hozták ezeket. Nem az állam vagy bárki más tekintélye miatt, hanem a jó kedvéért, amire *de facto* irányulnak.

Ennek figyelemben tartásával helyes a szemüveges ideológus megállapítása, és megegyezik vele a fegyveres felkelő is.

Katekizmus. A polgárok kötelességei

2243. A politikai hatalom elnyomásával szembeni *ellenállás* törvényesen nem fordul a fegyverekhez, kivéve, ha az alábbi feltételek együttesen fordulnak elő: 1 – az emberi jogok bizonyos, súlyos és hosszszas megsértése esetén, 2 – minden egyéb eszköz kimerítése után, 3 – súlyosabb zavargások provokálása nélkül, 4 – amikor alapos remény van a sikerre, 5 – ha jobb megoldások megszületését ésszerűen nem lehet elvárni. (mint 2309)

Szemüveges ideológus:

Eredetileg nem akartam fegyveres felkelést, mert igaz, hogy az emberi jogok súlyosan és hosszú idő óta meg vannak sértve, de ha a tüntetés nem hoz eredményt, akkor még talán sztrájkolni is lehet. Súlyos zavargást nem mernék kezdeni a szovjet fegyverek fenyegetettsége alatt, de itt ezek szemében már egy néma tüntetés is súlyos zavargásnak minősül. Fegyverekhez fordulni – különben is honnan – a hatalom túlerejével szemben semmi reményt nem nyújt a sikerre. Elvárható, hogy a hatalmon lévők megtárgyalják a pontokban megfogalmazott követeléseinket.

Fegyveres felkelő:

Súlyosan sértenek engem, és a környezetemben mindenkit. Ha fegyverhez jutok, akkor megmutatom nekik, hogy nem hagyom magam tőlük megfélemlíteni! Lesz, ami lesz, megteszem, amit csak bírok, legalább most megtanulják, hogy ne bántsd a magyart! Legalább jól móresre tanítom őket, nekem már rosszabb úgy sem lehet. Különben is a fegyvert először ők fordították ellenünk, számunkra nincs más választás, csak fegyverrel viszonozni, ha nem akarunk szégyenszemre szétszaladni, ami az ő számukra volna a jó megoldás.

(A polgárok kötelességei.)

Pál atya:

A szemüveges ideológus eredeti álláspontja a harcok megkezdése előtt kelt. Nem gondolt fegyverekre, mert nincs meg a fegyveres

ellenállás minden feltétele. Ez a felfogás ésszerű is. Ezen belül azonban vitatható, hogy a néma tüntetés valóban súlyos zavargás-e, ahogy a hatalom minősíti. Nem az, tehát nem teszi jogosulttá a hatalom el-lenlépéseit.

A fegyveres felkelő mondanivalója szenvedélyektől fűtött, el-hamarkodott kijelentésnek tűnik. Nem idegen tőle bizonyos büszkeség sem, ami nagyon közel áll göghöz. Nagyon kérdéses az a megállapítá-sa, hogy nekem már rosszabb úgy sem lehet.

Figyelmet az a mondata érdemel, hogy a fegyvert először ők fordították ellenünk. Tehát: védekezésre kényszerülünk, ami könny-nyebben elfogadható magatartás, mint a fenyegető ellenség megtá-madása. Megfontolandó azonban, hogy nem én idéztem-e elő az ő fegyveres beavatkozását? Az összefüggésekből az látszik, hogy nem, mivel a hatalom megalapozatlanul tekint súlyos zavargásnak és ezért erőszakkal is eltörlendőnek minden teljesen szabályos tiltakozást önkénye ellen. Viszont kérdéses, hogy a védekezésnek más módja nincs-e, mint a fegyveres harc. Ez a kérdés előkerül a jogos önvéde-lem címszava alatt. A szétszaladás itt emlegetett szégyenének elke-rülése nem biztos, hogy eléggé súlyos indok emberek megölésére.

Katekizmus. **A jogos önvédelem**

2263. A személyek és társadalmak jogos önvédelme nem kivétel az ártatlanok gyilkosságának tilalma alól, amely a szándékos emberölést jelenti. „Az önvédelemnek kettős hatása lehet: az egyik a saját élet megőrzése, a másik a támadó halála. (...) Csak az egyik szándékos, a másik nem az.”

Szemüveges ideológus:

Ha ártatlanokat gyilkolnak – akár jogos önvédelemből, akár nem – azt akkor személyek követik el: én, vagy te, vagy ő, nem fogható rá a társadalomra.

Fegyveres felkelő:

Az a lényeg, hogy jogos az önvédelem, és én csak akkor leszek biztonságban, ha hamarabb találom el azt, aki rám lő. Tudom, hogy akadhatnak köztük sorozott kiskatonák is, de mindenre nem lehetek tekintettel.

2264 Önmagunk szeretete az erkölcsiség alapelve marad. Jogos tehát, hogy az ember saját életéhez való jogát tiszteletben tar-

tassa. Aki az életét védi, nem követi el az emberölés vétkét, még ha kénytelen is halálos csapást mérni támadójára:

Nem engedhető, ha védekezésből nagyobb erőszakot alkalmaz az ember, mint kellene. De megengedhető, ha mérsékletes módon torolja meg az erőszakot. (...) És nem szükséges az üdvösséghez, hogy az ember elhagyja a védekezésnek ezt a mérsékelt megnyilvánulását, mert inkább kell vigyáznia a saját életére, mint a máséra.

Szemüveges ideológus:

Nem csak a saját életemhez való jogomat akarom tiszteletben tartani, hanem annak valamilyen szintű anyagi és szellemi minőségéhez való jogomat is el akarom ismertetni. És ha emiatt a hatalmon lévők az életemre törnének, akkor felháborodásomban minden törvényi gáton átlépnék.

Nem tudom, hogy a láncaltapas tankokra ágyúval visszalőni a védekezés mérsékelt megnyilvánulását túllépi-e, vagy sem? És azt sem tudom, hogy egyáltalán vigyáznom kell-e a harcokcsiban ülő másik katona életére, vagy sem?

Fegyveres felkelő:

Kénytelen vagyok halálos csapást mérni a rám támadó hatalom fegyveres képviselőjére, mert gyáva vagyok ahhoz, hogy gyávának látszódjam, és élni akarok, de nem bármilyen áron. Helytálló, hogy utódaim és nemzetem előtt ne szégyelljem magamat.

2265. A jogos önvédelem nemcsak jog lehet, hanem szigorú kötelesség is azoknak, akik mások életéért, a család vagy a város közös javáért felelősek.

Szemüveges ideológus:

Nemzetem közös javáért felelősnek érzem magam, és bár nincsen rá mandátumom, még azok helyett is vállalom, akiknek ez szigorú kötelességük lenne.

Fegyveres felkelő:

Nem kötelességem, de önként vállalt veszedelmem a magyart megvédeni az idegen kártevőtől.

2266. A társadalom közjávána megőrzése megkívánja, hogy ártalmatlanná tegyék a támadót. E téren az Egyház hagyományos tanítása elismerte a törvényes közhatalom jogának és kötelességének jogosságát, hogy szigorú büntetést szabjon ki az elkövetett bűntény súlyosságának arányában, nem zárva ki rendkívül súlyos esetekben a halálbüntetést sem. Hasonló okokból a hatalom birtokosainak joga van

fegyverrel visszaverni a támadót abból a városból, amely irányításuk alatt áll.

Szemüveges ideológus:

Az Egyház elismerése a törvényes közhatalomra vonatkozik. A fennálló közhatalom törvényessége kétséges, vitatható, tehát az általa kiszabott tömeges szigorú büntetések is jogellenesek. Ugyanakkor azonban:

Az Egyház csak a hatalom birtokosainak ismeri el azt a jogát, hogy fegyverrel visszaverje a támadót!(?) Az utcai fegyveres forradalmárok tehát jogtalanul verik vissza a városra támadó harckocsikat!(?)

Fegyveres felkelő:

De jó, hogy nem tudtam erről, mert igazán nem tekinthetem magamat sem a hatalom birtokosának, sem a város irányítójának! Tehát nem volt jogom fegyverrel visszaverni a szovjet páncélosokat!

(A jogos önvédelem.)

Pál atya:

2263. — Emberek megölése valóban személyes cselekedet, nem fogható rá a társadalomra, de az önvédelmet gyakorolhatja a társadalom is, tagjainak életét védelmezve a jogtalan támadóval, a jogtalanul támadó társadalommal (annak hadseregével) szemben. Problémát jelent az valóban, hogy lehet az ellenséges seregben is besorozott kiskatona, de ő is tagja az ellenséges hadseregnek és személyesen vesz részt az én társadalmam jogtalan elpusztításában. Parancsra teszi? Ez nem egyértelmű mentség, mert rosszat parancsra sem szabad tenni. A második világháború idején voltak, akik életük árán is megtagadták a német hadseregbe való bevonulást... Tudatlanságból teszi? Ennek csak a lehetőségével számolhatok, és ezért — a fegyveres felkelő véleményével szemben — igenis, tekintettel kell lennem mindenre, tehát amennyire lehet, kímélnem kell az ellenséges katonák életét is. De lemondanom nem kell a jogos önvédelemről. Mindez benne van magában a jogos önvédelem fogalmában.

2264. — A szemüveges ideológus állásfoglalásából helytelen az, hogy „akkor minden törvényi gáton átlépnék”. Ha az életemre tör a hatalom, mert küzdeni akarok életem minőségéhez való jogaimért, ez életem ellen irányuló jogtalan támadás az ő részéről, tehát védekezhe-

tem ellene, de akkor is a jogos önvédelem keretei közt, tehát az erkölcsi törvények keretei közt maradvva.

Azt gondolom, hogy a (szintén ágyúval felszerelt) tank tüzéségi lövedékekkel való leküzdése egyszerűen a támadásra adott választ jelenti. Vigyáznom a harckocsizó katona életére? Úgy kell, hogy ha van más lehetőségem a tank ártalmatlanná tevésére, mint ami a benne ülők megölésével jár, azt kell választanom. Ha van ilyen lehetőségem.

A gyávának látszódás szégyenének elkerülését (a fegyveres felkelő részéről hangzott el) nem látom döntő érvek. Jó hírnevem megvédése jó dolog — de jó lehet a haza túléléséért való munka, harc más módon (passzív rezisztencia?) is. Úgy gondolom, hogy a jogos önvédelem életem (és enyéim) életének védelmét jelenti, jó hírnevem védelme nem tartozik abba a körbe, amelyért embervért kellene ontani...

2265. — Kötelezettséget nem ruházhat magára önkényesen senki. Az, hogy fenyegetett honfitársaim helyett is vállalom a védekezés nehézségeit és veszedelmeit, lehet szeretetből vállalt áldozat, és tulajdonképpen erről beszél a fegyveres felkelő.

2266. — A fegyveres felkelő utolsó következtetése, hogy nem volt jogom fegyverrel visszaverni a szovjet páncélosokat, a fogalmak hibás értelmezéséből ered. Mert nem minden hatalom, mint ilyen, birtokosát illeti meg az a jog, hogy fegyverrel intézze el a városára támadókat, hanem a törvényes, igazságos hatalomét. Ha az utcai fegyveres forradalmárok nem a törvényes hatalom ellen támadnak, akkor ők azok, akik jogtalan támadó (a törvénytelen hatalom idegen szövetségesei) ellen önvédelmet folytatnak, és a nem lehet azt mondani, hogy erkölcsi szempontból elmarasztalandók.

Katekizmus. A háború elkerülése

2308. Minden állampolgár és kormány köteles azon munkálkodni, hogy elkerülje a háborút. Ezzel szemben mindaddig, amíg „a háború kockázata fennáll, amíg nincs törvényes hatáskörrel és elegendő haderővel rendelkező nemzetközi tekintély, nem lehet megtagadni a

kormányoktól a jogos önvédelem jogát, miután már minden békés rendezési lehetőség kimerült.”

Szemüveges ideológus:

Arról, hogy kimerült-e minden békés rendezés lehetősége, nem én mondtam ki a végszót, hanem ők.

Fegyveres felkelő:

Én, akire egyre csak lőnek a támadók, én aztán igazán elkerül-ném ezt a háborút! Arról pedig, hogy a békés rendezés lehetősége ki-merült volna, arról mit sem tudok, hiszen senki sem kérdezett meg en-gem.

2309. Nagy körültekintéssel kell megállapítani a *katonai erők által használt jogos önvédelem* szigorú feltételeit. Egy ilyen döntés súlyossága megkívánja, hogy az erkölcsi törvényesség szigorú feltételei-nek legyen alávetve. Szükséges, hogy

– a támadó fél által a nemzet vagy a nemzetek közössége felé elkövetett kár tartós, súlyos és kétséget kizáró legyen;

– az annak megállítására bevetett minden eszköz használhatat-lannak vagy hatástalannak bizonyuljon;

– hogy a sikerhez szükséges komoly feltételek együtt legyenek;

– hogy a fegyverek alkalmazása ne okozzon súlyosabb kárt és zavart, mint maga a megszüntetendő rossz. A modern pusztító eszkö-zök hatékonysága nagyon súlyosan esik latba e feltétel megítélésében. Ezek azok a hagyományos elemek, amelyek az úgynevezett „igazságos háború” doktrínájában felsorolva megtalálhatók.

Az erkölcsi jogszerűség feltételeinek megbecsülése azok bölcs ítéletére tartozik, akik a közjóért felelősek. (mint 2243)

Szemüveges ideológus:

Katonai erőkről nem rendelkezhettem, de ha dönthettem volna, akkor az a véleményem, hogy a Vörös Hadsereg és a bábkormány által okozott kár tartós és súlyos, és velük szemben minden hatástalannak bizonyult. A sikerhez szükséges feltételek sajnos nincsenek meg! Az ál-taluk okozott kár mindent felülmúl, azt nem lehet túllépni. A szembenál-lás erkölcsi jogszerűségének szigorú feltételeit aggálytalanul teljesíteni látom.

Fegyveres felkelő:

Az ellenünk bevetett katonai erőkről ők döntenek, én pedig minden elképzelhető és elképzelhetetlen eszközzel szembeszegülök, akár van reményem, akár nincs. A nehézfegyvereikkel kíméletlenül pusztítják a városomat, én meg csak az ő nehézfegyverzetüket pusztítom. A doktrínákat pedig lapozgassák csak a szemüvegesek.

(A háború elkerülése.)

Pál atya:

2308. — Itt a kormányokat, tehát a jogszerű, törvényes hatalom képviselőit megillető önvédelmi jogról van szó. Az elmondottak egyáltalán nem vonatkoznak az 1956 évi helyzetre, ahol a forradalmárok a nem törvényesen fennálló hatalom jogtalan bosszújától védték életüket (és társadalmuk, hazájuk életét).

2309. — Kormány szintű döntésről, azt előkészítő körülményekről van szó a katekizmus szövegében, nem a jogtalanul megtámadottak védekezéséről. A sikerhez szükséges komoly feltételek valóban nem voltak együtt, de a kétségbeejtő helyzetben védekező forradalmárokat nem lehet erkölcstelen magatartással vádolni. A civilizált világ részéről érkező segítség reménye sem volt elvileg alaptalan. Persze, a gyakorlatban csak naivitásnak bizonyult.

A fegyveres felkelő állásfoglalásából csak azt látom helytelennek, hogy doktrínákat pedig lapozgassák csak a szemüvegesek. Az erkölcsi elveket nem lehet a szobatudósokra hagyni. Mindenkinek követnie kell ezeket, alkalmasint nem tudományosan vagy tudálékosan hosszú lére eresztett tárgyalással, hanem az életben hozzájuk igazodva. A kis katekizmust, de legfőbbképpen lelkiismerete szavát követve.

Az ifjú öregdiákok közül egyre többen tűnnek fel írásaikkal. Az alábbiakban MIKÓ ÁRPÁD (é. 1977) művészettörténész diáktársunk tanulmányát közöljük

A SZENT IMRE KŐ KALANDOS ÚTJA A SZEMÉTHEGYTŐL A MÚZEUMIG

A Magyar Nemzeti Galéria *Mátyás király öröksége* című kiállításának első termében szépen metszett antikva betűs, töredékes kőtábla hívja fel magára a figyelmet. Néhány latin szó olvasható rajta, de azok súlyosak: *Szent István* király, *Szent Imre* herceg és (lefelől) egy bizonyos főtisztelendő atya szerepel rajta. A tárgy kiállításunkra a székesfehérvári Egyházmegyei Múzeum szívességéből került.

A feliratos tábla szövegét először *Pray György* (1723–1801), a híres jezsuita történész – róla kapta nevét a Pray-kódex, amely a legrégebb összefüggő magyar nyelvemléket, a Halotti Beszédet őrizi – közölte 1774-ben. A kőlap – amelyet állítólag 1734-ben találtak Székesfehérváron – nem volt ép, a sorok közepéből és végéből egyaránt hiányoztak betűk, sőt, egész szavak is. A szöveg (jelölve a hiányokat, a kiegészítéseket és a rövidítések feloldását) a következő:

„(...) REVEREN(dissimi) PATR(is) [Dominici Prepositi]

I [Hic] DIVI STEPHANI

[cissima proles] I DVX EMERICVS [vr esse satvs]”.

A két utolsó sor minden bizonnyal disztichon volt.

A tárgy azonban hamarosan eltűnt, hogy pontosan mikor, azt nem lehet tudni. *Henszlmann Imre*, aki 1864-ben írt a székesfehérvári bazilikáról, már nem látta az eredetit, szövegét csak Pray közleményéből ismerte. Ő vetette fel először, hogy *Kálamáncsehi Domonkos* lehetett az a *Dominicus prépost*, akit az első sor megnevezett. Később többen is visszatértek az adatra, hiszen a Szent Imre székesfehérvári születési helyével kapcsolatba hozott táblát a helyi irodalom nem hagyhatta említetlenül. Az újraközlések során változtattak magán a szövegen is, az utolsó szót egyszer situsra, másszor a (csak tartalmilag) még jobban illő

natusra javítva. Próbálkoztak Domonkos prépost másféle azonosításával is, és volt, hogy az egész feliratot a 14. századra datálták.

A tavalyi székesfehérvári nagyszabású Szent Imre-kiállításon – amelyet az Egyházmegyei Múzeum rendezett – természetesen szerepelt a tábla felirata, mint olyan, fontos tárgyé, amely elveszett. Pray György műve az ominózus helynél kinyitva került a tárlóba. A katalógus szerkesztői – *Kerny Terézia és Smohay András* – engem kértek fel arra, hogy a történetet írjam meg a katalógus számára. A keresgélés és az írás közben hosszas levelezésbe bonyolódunk, amelynek során a szakirodalom minden tételét sorra vettük, megvitattuk, és végül kialakítottuk azt a vállalható minimumot, amit az elveszett kőről mondani lehetett.

Közben elérkeztek a kiállítás végnapjai. Az utolsó alkalmak egyikén – a finisszázs felé tartva – a rendezők vezetést tartottak a szakma számára, amelyen igen sokan vettek részt, középkorosok és modernesek egyaránt. Köztük volt egyik kedves kollégánk, *Szücs György* is, akiben amint megpillantotta a Pray-kötetben a feliratot, motoszkálni kezdett a gyanú: Ő ezt a szöveget már látta valahol. A vezetés végén azután odament Kerny Teréziához, és óvatosan megkérdezte: „Lehetséges, hogy ez a kő otthon van nálam, a pincében?” A hatást el lehet képzelni.

Kollégánk Székesfehérvárról származott el Budapestre. Első éves egyetemi hallgató korában történhetett, hogy egyik este, amikor hazafelé tartott a könyvtárból, az egykori ciszterci templom melletti utcácskában egy halom építési törmelék tetején feliratos tábla darabjaira lett figyelmes.

Úgy gondolta, megmenti őket, mindegy, mikoriak. Addig a pillanattig, amíg meg nem látta Pray művét a tárlóban, s benne a feliratot, nem tudta, mit őrzött meg az elmúlt huszonöt esztendő alatt.

Sajnos nem voltam jelen ezen a – méltán híressé vált – vezetésen. Velem, aki hónapokig üldöztem a kő fantomját, kíméletesen közölték a jó hírt. Pontosabban – minden magyarázat helyett – megmutatták magát a követ. Mi tagadás, igencsak elcsodálkoztam, de azután, meg is könyebbültem, mert látszott, hogy csakugyan későközépkori a faragvány:

kidolgozásának módja, anyaga ezt egyértelművé tette. Keskeny élet felül ugyanúgy faragták illesztésre, amint a korabeli márgafaragványokon látható; homloklapja eredetileg sima volt, háta hasadt.

Kálmáncsehi, akinek több pazarul kifestett díszkódexét ismerjük – a legszebbet, az 1481 körül illuminált breviáriumot a Széchényi Könyvtár őrzi –, antikva betűs táblával állított emléket valaminek, ami Szent Imrével állt összefüggésben. Sajnos, egyelőre nem tudjuk, hogy hol volt, vagy pontosan mire vonatkozott ez a felirat. Ursinus Velius, a humanista történetíró 1527-ben azt jegyezte fel, hogy Szent Imre születésének helyét kápolna (aedicula) jelölte, de persze másutt is lehetett – egyébként a kápolnának sem tudjuk a helyét. A feliratot indító első (csonka) jelet sem sikerült feloldanunk; úgy tűnik, Pray sem kísérletezett vele. Vannak tehát még megoldandó problémák.

És egyelőre nincs meg a tábla másik darabja sem, amelyet a történész a 18. század második felében még látott. Az épületet átvizsgálták, semmi nyom. Lehet, hogy egy másik törmelék-szállítmánnyal tűnt el, de az is lehet, hogy már sokkal korábban elkallódott. Egyszer talán még – vannak csodák – felbukkanhat valahol.

Nagyrabecsüléssel fogadjuk a Budai FehérFeketébe küldött olyan írást, amelyekben a szerző önálló kutatásaival jelentkezik, túl a nyugdíjas koron is gazdagítva a tudomány egyes területeit. Az alábbi tanulmányban a gondolat kap központi szerepet, a szerző a kultúra elméletével és filozófiájával foglalkozik a katolikus hittételek birtokában.

Dr. Maróti Andor (é. 1945)

Katolikus kultúrafelfogás

Gondolatmenetemhez elsőként Nyíri Tamás „Az ember a világban” c. könyvét használtam fel. (Szt. István Társulat, 1981) A szerző átvette egy német antropológus, Arnold Gehlen megállapítását az ember „világra nyitottságáról”. (A. Gehlen: Az ember. Természete és helye a világban. Gondolat Kiadó, 1976) Ez azt jelenti, hogy az ember nincs bezárva a tér-idő korlátai közé, mert mindenütt képes megteremteni a létfeltételeit. Tevékenységének eredményeit tárgyasítja, hagyományozza, s így a múlt eredményeit beépíti jelenébe és a jövője alakításába. Gehlennel abban is egyetért, hogy ez a mesterséges környezet képezi az ember sajátos környezetét, a kultúrát, amely egyben vonatkozási és tájékozódási rendszere is. Nyíri azonban hangsúlyozza, az ember nemcsak a tudatától függetlenül létező valóságot kutatja. „Önmagára visszahajló, fürkésző tekintetével elsősorban saját létét vizsgálja”. (Idézett mű, 17. o.) E reflektáló képességben a világ és önmaga megismerésének és megértésének lehetőségén túl „transzcendentális tapasztalata” is van. Ez nem más, mint hogy túl tud mutatni önmagán valami általánosabb, egyetemesebb felé, és ez végső soron az istenhitben fejeződik ki. Nyíri szerint a valóság nem is érthető meg igazán Isten léte nélkül, a dolgok miértjére egyedül ő adhat választ.

A „világra nyitottság” tehát egyrészt a valóság teljességére irányul, másrészt önmagunkra, de az ember sohasem elégszik meg szerzett tapasztalataival, ezért fölébe magasodik léthelyzeteinek, távolságot teremt maga és a dolgok között, és ez a gondolkodás valami „parttalanra” utal a létező világon túl. (Id. mű, 32. o.) Ez nem más, mint a véges világon túl levő végtelenség, más szóval a „szemközti valóság”, maga Isten. Nyíri megemlíti, hogy a klasszikus filozófiai antropológia nem jut el ideig, ezért nem is tud választ adni arra, valójában mi az ember. Csak leírni tudja a tulajdonságait, de nélkülözi azt a mércét, amin mérhető az ember viselkedése. Csak a vallásos antropológia tárja fel ezt azzal, hogy a vizsgálatait a szentírásban gyökerezteti. Így a világra nyitottság nem más, mint az ember ráutaltsága Istenre, továbbá az embernek az a képessége, hogy a kérdései túlterjedjenek a világról szerzett tapasztalatain. Ezért az embernek ki kell egészítenie kultúráját, mert az csak a biológiai létét és a maga által teremtett világot magyarázza meg. Az ember a kultúra lényegét csak akkor ismeri fel, ha keresésében, kutatásában nemcsak a természetet kérdezi túl, hanem magát a kultúrán is. Emberi természetünk megkívánja, hogy egy nem természetes világban éljünk, ezért végső nyugalmunkat és rendeltetésünket csak Isten közelségében találjuk meg. Erre az is készíthet bennünket, hogy a kultúra újabb távlatok felé visz, amelyek túlterjednek az érzékelhető, tapasztalható anyagi világon. Az is bizonyítja, hogy az embereknek van erre igényük, hogy az élményeiket szimbólumokkal fejezik ki, ez pedig azt jelenti, hogy az emberi szellem képes túlemelkedni az „itt és most” korlátain, lehetőségeinek a meglátásával. Erre az embert a nyelv teszi képessé. A nyelvnek köszönhetjük, hogy „rendezett tér- és időbeli világban élünk, hogy a múltbeli és a térben távoli dolgok, a valahol és valamikor bárhol és bármikor megjeleníthető és felhasználható.” (Id. mű, 45.o.) A kultúra szerkezete szoros rokonságban van a nyelvvel, amely ugyan nem változtatja meg a valóságot, de lehetővé teszi, hogy „átmenetileg visszavonuljunk a világtól”. (Id. mű, 46. o.)

A tapasztalatokat átfogó és összegező szimbolikus gondolkodás a tudományban, a művészetben és a vallásban tudja csak igazán érthetővé tenni a világot, kreatív képzeletünk segítségével. A tudomány eltekint az egyediségtől, ezért nem ad választ az egyén kérdéseire, nem ad irányítást az erkölcsi problémákban, s „nem tud megbirkózni az egyéni életre leselkedő veszélyekkel”. Erre csak a vallás alkalmas, az segíti az embert. A valóság sohasem érthető meg teljesen, gyakran nem tudjuk, a véletlen vagy a szigorú okság határozza-e meg az eseményeket. Ezért bízunk kell egy magasabb értelemben, amely meghaladja az emberi értelmet, és választ ad megoldatlan kérdéseinkre. Ez csak egy végtelen személy lehet, Isten, akit nem korlátoz az idő és a tér viszonylagossága. Csak az iránta megnyilvánuló bizalommal lehet önmagunkat és a környezetünket meghaladni, látókörünket a végtelen felé kitéríteni. Az ember élete „szünni nem akaró, a világon át feltartóztatlanul Istenre irányuló mozgás”. (Id. mű, 94. o.) Az ember mégis gyakran megfélelkezik Istenről, önmagával van elfoglalva önérdéke és az önmagáról való gondoskodás szükségessége miatt. Magára irányítottága azonban „feloldhatatlan ellentétben áll világra nyitottságával”. (Id. mű, 96. o.) Meg kell értenie tehát, hogy a természetével ellenkezik, ha csak a jelenben él. Nem fojthatja el magában a jövőre irányuló érdeklődést, számításba kell vennie, hogy a jelenlegi helyzete hová fogja vezetni. A távlatokban gondolkodó embernek szüksége van a kultúrára, s ezen túl arra, ami az életén túl mutat.

Az élet értelmét épp ez a kitérkezés adja meg, ezért a magába zárkózó Én bünt követ el. A tudatos elzárkózás Isten elől rendszerint elzárkózás az emberek elől is, vagyis önzés, amely az individualitás eltorzulása. Az ember élete akkor teljes, ha állandó kapcsolata van más emberekkel és Istennel, létének transzcendens lényegével. Állandóan ki kell lépnie önmagából, megértve, hogy akkor van igazán magánál, ha egyúttal „másnál” is van. (Id. mű 102. o.) Csak az ilyen kapcsolatokban lehet egészséges és ép életet élni. Az egyénnek két vonatkozásban kell kilépnie önmagából: szívével, hogy a szeretetével mások felé forduljon, valamint a beszédével, a gondolkodás és emberi érintkezés nyelvi eszközével. E kilépés akkor értékes, ha az

egyetemességre irányul, s az egész életre kiterjed. Ebben a kapcsolatban lesz határos az ember titka Istenével. Az ember szelleme segítségével fejezheti ki transzcendens élményeit, s túllépve önmagán eljuthat teljes azonosságához. Ez az ember „transzcendenciája” és „immanenciája”. A megismerésben, megértésben, belátásban, ítéletalkotásban és reflexióban kifejeződő szimbolikus gondolkodás felszabadít és önállóságot ad, képessé tesz a jelenségek fölötti eszmei lényeg megragadására, kifejezésére. Az ember szintézis: „a végeesség és végtelenség, az időbeliség és örökkévalóság, a szabadság és szükségyszerűség magasabb fokon való egyesítése”. (Id. mű, 109. o.) ... Az emberi lét végeességének átélése, szellemi horizontjának a végtelen felé történő kitérülése tulajdonképp korlátlan horizontot ad, amelyben megvalósul a „párbeszéd Istennel”. Ezért a vallásos értelemben vett antropológia szükségyszerűen egészül ki az Istenről szóló tudománnyal, a teológiával.

Nyíri Tamás megállapításaival összhangban van az, amit *Pierre Teilhard de Chardin* ír „Az emberi jelenség” c. művében. (Gondolat-^{*}+Kiadó, 1980) Világképe átfogó természettudományi alapra épül, amelynek kezdetén azonban ott van a teremtő Isten, akit a görög *ÁBC* első betűjével, az *alfával* jelöl. S ott van a világtörténelem végén is az *ABC* utolsó betűjeként, az *ómega* formájában. Tehát ő a kezdet és a vég, a fejlődés elindítója és lezárója. A fejlődést Teilhard szerint az energia viszi előre, amely benne van az anyagban és az emberek együttélésében is. Értelmezésében az energia szellemi természetű, és kétféle: a „tangenciális” energia összetartja az anyag elemi részeit, a „radiális” energia pedig sugárzó erejével dinamikus mozgásokat idéz elő. Az első integrál, a második differenciál, és nemcsak mozgást vált ki, de az anyag osztódását is. A kétféle energia kölcsönhatásban van egymással, ezért az összetettség egyúttal bonyolultabbá válás is. Ehhez azonban az energia növekedése kell.

Ezek az energiák az emberi életben is megtalálhatók: a test és a szellemi energiája minden cselekedetben összekapcsolódik egymással, de a szellemi magasabb rendű, mert „általa történik meg a dol-

goknak és viszonyoknak tudatos és átélt birtokba vétele”. Az energiák közti különbségek kiegyenlítődése egyrészt a fokozódó stabilitás irányában hat, másrészt a bonyolultabbá válás következtében a kevésbé valószínű állapotok felé. (Id. mű 302.o.) Minthogy a világmindenségben az utóbbi hatás erősödik, a fejlődés felgyorsul. Ám ez mégsem vezet az egység széteséséhez, mert a fejlődés „központosulás” is, a bonyolultságot egyre erősebb energia tartja össze. A radiális energiában ható szellemi erő kitárulása egy magasabb szintű szellemi központ, Isten felé tart, aki a fejlődés beteljesülése, mert minden energiát magához vonz, magában egyesít. (Id. mű 336. o.)

A világ fejlődése fokozatos: előbb a szervetlen természet jön létre, majd fizikai-kémiai hatásokra a vizekben mikroorganizmusok, parányi sejtek alakulnak ki, sokaságuk molekuláris állapotokat hoz létre, és megkezdődik a szerves természet kifejlődése. Arra a kérdésre, hogy miért nem keletkezik ma élet hasonló módon, Teilhard úgy válaszol, hogy a bioszféra megjelenése szétzilálta a világ korábbi állapotát, ezért nem ismétlődhet meg ez a jelenség. A sejtek megjelenése egyszeri esemény volt. Ezzel magyarázható az élőlények testi felépítésének nagy hasonlósága. Teilhard megjegyzi, hogy minden dolog kezdete hozzáférhetetlen számunkra, mert kibújik az érzéki tapasztalatból, a minőségi változás mindig hosszabb folyamatban játszódik le. A fejlődés azonban nemcsak testi, hanem tudati is: az emlősállatok idegrendszerének átalakulása adja az alapot, és ez válik az emberben reflektáló, a környezetet aktívan tükröző és önmagára is visszaható, önmagát birtokba vevő tudattá. A kezdet itt is megragadhatatlan: a két lábra állással, a kéz felszabadulásával, a fej átalakulásával, a szemek közelségével, az agy térfogatának növekedésével ugyan megfogalmazhatók a gondolkodás és a nyelv kialakulásának előfeltételei, de magát a változást tapasztalatilag már nem tudjuk leírni. Csak azt tudjuk, hogy az emberi psziché a személylé válásban csúcsosodott ki.

A gondolat megjelenését Teilhard ógörög eredetű szóval, a „nooszféra” fogalmával jelöli meg. Ez szerinte az élet megjelenéséhez hasonló jelentőségű. Az előember már használt pattintott kőesz-

közöket, tüzet, tudott valamennyire beszélni és gondolkodni is, de a testének formája és a pszichikuma még különbözött a Homo Sapienstől. Az utóbbi jellemző vonása volt, hogy felismerte, tevékenysége tudatosan irányítható, az a környező világ és az ő kölcsönhatásából alakul ki, és azt is megértette, hogy a tevékenységében társaira van utalva. A társas tevékenység a fejlődés során fokozódott, egyre magasabb szinten valósult meg, és ez fokozta az emberek szintetizáló képességét. Így megnőtt a tudat szerepe, a fejlődés túllépett a biológiai evolúción, és bekövetkezett a Föld szellemi megújulása. Folyamatába az emberiség halad egy új kristályosodási pont felé. A mozgást már a nooszféra határozza meg, a csúcspont, ami felé az emberi szellem tart, nem más, mint az egyetemes szellem, Isten. Az emberi alkotás és ennek a szellemi központnak köszönhető, annak a tudati energiának, ami alkotásra, újításra serkent, s aminek a forrása Isten. Így az ember szellemi fejlődése is az Istennel való szellemi kapcsolattól függ. E kapcsolatot tagadja azonban az énközpontúság, az elszigetelődés a világ isteni lényegétől. Hasonlóképpen hat a többi embertől való elzárkózás is: önmagunkat megtalálni, kifejezni csak közösségben lehet. Ha a szellemi energia lényege az erők szintetizálása, akkor az életnek az emberhez méltó formája sem más, mint a közösségben történő egyesülés a szeretet jegyében. A tudat e nélkül lealacsonyodik, visszasüllyed az anyagiségbe. Az egyesülés a világmindenség törvénye, még az anyag molekuláiban is megvan rá a hajlam. A világ részecskéi keresik egymást, a testek gravitációja, az akarat pszichés összpontosulása mind ezt bizonyítja.

A személyesség nem ellentéte az emberi közösségnek, ahogy nem ellentéte annak sem, hogy elfogadja, elismerje a világmindenséget irányító és fejlődését meghatározó szellemi erő, az Isten létét. Az egyén kiteljesedését az a képesség határozza meg, amellyel tud „együtt rezegni a világmindenséggel”, s képes átélni azt a kozmikus érzést, amely kiragadja őt egyéni léte korlátaiból. A személyiség kitárulása az Ómega-pont vonzásában lehetséges. Ez indítja be és tartja sugárzásban a világ szellemi részének teljességét. Ezt úgy tudja megtenni, hogy benne van minden létezésében és minden pillanatá-

ban. Isten a természet szellemi lényege, annak fő energiaforrása. Sajátosságai: abszolút (független tértől és időtől), aktuális (mindig mindennütt jelenlévő) visszafordíthatatlan (állandóan fejlődő és a fejlődést meghatározó), transzcendens (a világmindenség fölött álló). Noha a világ állandóan differenciálódik, mégis halad az őt vonzó, egységesítő szellemi központ felé. Ez úgy is felfogható, hogy a földi lét megszűnése az emberiség számára nem leépülés, hanem magasabb szintre lépés, kiteljesedés az Istennel való egyesülés formájában.

Az energia-fogalom alkalmazásával Teilhard elkerüli az anyag és szellem, test és lélek különállását, az ellentétpárok kölcsönhatásának hangsúlyozásával álláspontja monista. Ennek ellenére világmindenség sarkpontjain a dualizmus mégis megjelenik: Isten független az anyagi természettől, amikor elindítja és lezárja a világmindenség fejlődését. Az utóbbihoz azonban Teilhard szerint a Föld szellemi megújulása kell, ez a nooszféra kiteljesedése. Csak ezután történhet meg „a világmindenség személyivé válása”. (Id. mű 322. és 331. o.) Hasonló a helyzet az emberi léttel. Természetbe ágyazottsága végső soron a természet teremtésére vezethető vissza, szellemi fejlődésének jövője pedig a csúcspontjára juttatott Egyetemes Energiához igazodik. Energiájának megszervezése és változása ebben a folyamatban háromfokozatú: személyiségének kialakítása, a közös emberi lelkiséggel való azonosulás és a kozmikus Ómega-pont megtalálása. A folyamatot Teilhard „új humanizmusnak” nevezi, amelyben a világ megismerése, a rá irányuló tudatos tevékenység a gondolkodásnak csak alsóbb fokát jelenti, a világban azonban a szellemi szintézis szükségességének felismerése, az embereket összekötő szeretet vállalása, a végtelenben az Istent megeléző miszticizmus gyakorlása lesz a meghatározó.

Noha Nyíri Tamás és Pierre Teilhard de Chardin részletesen ír a kultúráról, antropológiájuk nem célozza e fogalom értelmezését és a jelentőségének kibontását. A kultúra mindkét műnek csak járulékos része. T. de Chardin nem is nevezi néven a kultúrát, igaz, a gondolat világa, a nooszféra azonosítható vele.

(folytatjuk)

Dr. Mészáros László

1927—2009

Eltávozott körünkől Mészáros Laci barátunk, aki a kezdetektől aktív és lelkes tagja volt diákszövetségünknek. Olyan embertől kell búcsúznunk, akit sokan ismertek és szerettek és aki hűséges tagja volt a ciszterci „nagycsaládnak”, hiszen mindvégig benne élt a ciszterci szellemi közösségben.

Mészáros László 1927. aug. 4-én született Egerben, mélyen hívő katolikus polgári családban. Elemi iskoláit az egi Líceumban végezte, majd az I. gimnáziumot az egi ciszterci gimnáziumban kezdte. A család Budapestre költözése után 1937-től a budai Szent Imre gimnáziumba járt, ahol 1945-ben érettségizett Nemes Tivadar osztályában. Kitűnő tanuló volt és lelkes cserkész. A cserkészletért élt és halt. Én 1945-ben ismertem meg, mint második gimnazista; az akkor alakult Szent György-rajnak, amelynek tagja lettem, ő lett a rajtisztje. (a rajparancsnok Csizmazia Placid, később Schweighoffer Gottfried volt). Nagyszerű embert ismertünk meg benne; mindenkire külön-külön odafigyelő, mindenkivel lelki kapcsolatot kereső és teremtő, segítőkész, igazi cserkészvezető volt. A nagy különbség (7 év) ellenére igazi baráti, cserkésztestvéri kapcsolatba kerültem vele magam is, de osztálytársaim közül sokunk is. Közben ő orvostan hallgató lett, de kapcsolata az iskolával semmit sem lazult, sőt már mint „öregdiák” még szorosabbá vált. 1948-ban őt kértem fel bérma-apámnak, amit nagy örömmel vállalt. Kapcsolatunk ettől kezdve még jobban elmélyült és ez barátság hosszú éveken át egészen haláláig tartott. Ez a barátság jogosít fel arra, hogy megemlékezzem gazdag életéről.

Orvos lett és ezt a hivatását nagy odaadással és szakértelemmel művelte. Sebészként 1951-ben először az Uzsoki utcai kórházban, majd a budai Irgalmas Kórházban (később ORFI) dolgozott, ahol a „Verebélyi iskola” egész további orvosi magatartását meghatározta. Hamarosan kinevezték adjunktusnak, majd főorvosnak és mint ilyen ment nyugdíjba 1993-ban. Utána még vállalt néhány évre nyugdíjas munkát egy szakrendelőben, mert szakmaszeretete nem hagyta pihenni. Később mégis az öregséggel együtt járó betegség győzedelmeskedett, ami immár végleg otthonához kötötte. Élete utolsó három évében már el sem tudta hagyni lakását és ez a bezártság és majdnem teljes mozgásképtelenség mély lelki gyötrelmeket

okozván végül is felemésztette egészségét. Egyszerre jelentkező sokféle betegségét, amelyek nem kis szenvedést okoztak neki, nem tudta legyőzni és 2009. augusztus 25-én 82 éves korában elhunyt.

Mészáros Laci a szó legnemesebb értelmében igaz ember volt. Fiatal korában mint ciszterci diák és cserkész messze a kötelességtudáson felül élte mindennapjait. Mint orvos hivatását szerető, lelkiismeretes, nagy tudású szakember volt. Mindig talált egy-két szeretetteljes, biztató és vigasztaló szót betegeihez, akik – azt lehet mondani – rajongtak érte. Szívén viselte mindenki sorsát, különösen betegeiét. Kitűnő diagnosztus volt és az összefüggésekben való gondolkodás jellemezte. Bárki fordulhatott hozzá bármilyen problémával, biztosan segített, ha tudott. Nem volt olyan kérés, amit elutasított volna. Mint barát megvalósította az igazi barátság eszményét. Barátaiért mindent megtett, ami tőle tellett. Ezt magam is tapasztaltam, akinek talán legjobb barátja volt.. Mint férj, apa, nagyapa családjáért élő, hűséges ember hírében állt. Mindenkiel megtalálta azt a szeretetteljes hangot, ami mindannyiunk által nagyra becsült, tisztelt és szeretett emberé tette.

Családi gyökereiből és iskolai neveltetéséből táplálkozóan mélyen hívő, vallását hűségesen gyakorló igazi katolikus ember volt. Jutalma biztosan gazdag lesz a mennyben.

A ciszterci diákszövetségnek a rendszerváltozás utáni újjá alakulásától kezdve aktív tagja volt. Tisztséget is vállalt: amíg egészsége engedte a gazdasági felelősi posztot töltötte be. Hosszú éveken át megszerzett tapasztalatai által sugalmazott bölcs tanácsaival segítette a szövetség és a vezetőség munkáját, mert ezt is, mint sok minden mást szívügyének tekintett. Élete utolsó éveiben már nem tudott eljárni az összejövetelekre, de érdeklődése mindvégig megmaradt. Figyelemmel kísért mindent eseményt, mindenről és mindenkiről tájékozódott. Majdnem mindig ő hívott, érdeklődött még betegsége alatt is és soha nem panaszkodott. Türelemmel viselte egyre súlyosabbá váló terheit, reményét soha nem veszítette el és tudatosan, mély hittel készült az átmenetre az örök életbe.

Akik ismerték soha nem fogják elfelejteni szeretetre méltó egyéniségét.

Requiescat in pace.

(Dr. Visontai József)

Nyáron hagyott itt bennünket *Kerekes apátúr*, de nem nyugszik meg azóta lelkünk. Még azok is, akik alig ismerték gyakran említik halálát, történeteket mesélnek róla. Pedig nem az eltávozását kell számon tartanunk, hanem a megérkezését. Ő maga is így hagyta ránk.

RÁM JÉZUS VÁR

Ne mondjátok, hogy vak végzet vezet,
Ne higgyétek, hogy utam céltalan,
van egy dalom, ezt zengem boldogan:
„Rám Jézus vár, én Jézushoz megyek!”

Énrólam mit tudtok ti, emberek?
Azt mondjátok: most iskolába ment,
most kórházba siet, most lepihent,
pedig csak *egy* utam van: Jézushoz megyek!

Én minden reggel ezzel ébredek:
Be szép nap ez, Ő vár rám mindenütt!
Rá gondolkodok, s a nap bennem kisüt:
Uram, csak el ne engedj, s szent leszek! –

S ha egyszer, ma vagy holnap, elmegyek
oda, ahonnan nincs már visszaút,
ne fonjatok síromra koszorút,
nem ott leszek, ne ott keressetek!

Rám Jézus vár, más célt nem ismerek,
én élve-halva Jézushoz megyek,
... ..
... .. és imádkozom értetek.

EMLÉKEZZETEK ÉS EMLÉKEZTESSETEK!

Szövetségünk Budai Osztálya október 26-án megkoszorúzza az iskola márványtábláját, amely ciszterci mártírok emlékét őrzi.

Seidl Gábor beszédet mond a márványtábla előtt

A résztvevők egy csoportja

HALOTTAK NAPJÁN

PINTÉR JENŐ tanker. főigazgató úr 1924-ben elrendelte „elhunyt nagyjaink sírjainak rendszeres gondozását és emléküknök állandó megünneplését.” A Szent Imre Gimnáziumban ettől kezdve élő hagyomány-nyá, lelki szükségletté vált elhunyt tanárainak sírját meglátogatni. Napjainkban *Primász Róbert* atya, az iskola spirituálisa e kegyeleti szokás méltó folytatója. Ő küldött beszámolót az idei sírlátogatásokról.

A budai Ciszterci Szent Imre Gimnáziumban régi szokás, hogy halottak napjához közeledve, felkeressük, rendbe tesszük elődeink sírját, és imádkozunk lelki üdvükért. Most is ez történt, az ötödikes és hatodikos diákokkal.

*Üdvözlettel
Róbert*

*Bitter Illés,
a gimnázium első igazgatójának sírja*

K Ö N Y V E K

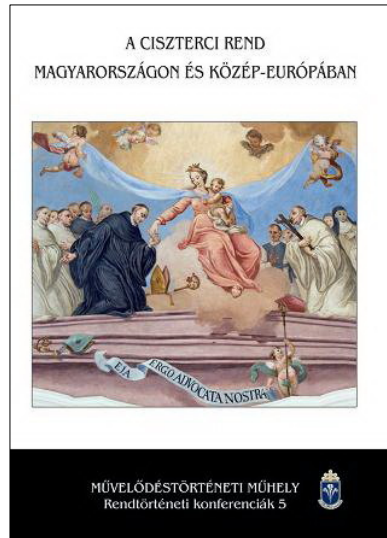
• **A CISZTERCI REND MAGYARORSZÁGON ÉS KÖZÉP-EURÓPÁBAN** címmel jelent meg a 2005. november 6–7-én rendezett tudományos konferencia anyaga, melyet a kötet kiadójának, a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészettudományi Karának székhelyén, Piliscsabán mutattak be 2009. október 15-én.

A közel 500 oldalas kötetben 40 tanulmány olvashatunk. Az igen szerteágazó témákat négy csoportba igyekezett összerendezni a kötet szerkesztője *Guitman Barnabás*, aki annak idején a konferencia szervező titkára volt: a ciszterci lelkeségéről, a Rendnek az irodalommal, a művészetekkel való kapcsolatáról, valamint a cisztercieknek az elmúlt 800 év alatti történetéről ill. Kárpát-medencei szerepéről olvashatunk értekezéseket.

A szerzők között, hál' Istennek, még több ciszterci atya és nővér is található. Olvashatjuk *Badál Ede Álmos*, *Bán Elizeus*, *Hervay F. Levente*, *Lékai Jusztin*, *Mozsgai József Tádé*, *Sulyok Ignác*, *Zakar Ferenc Polikárp* ciszterci atyák és az akkor még klerikus *Bérczi Bernát* írásait.

Megvásárolható

- Szent Bernát Kegytárgybolt, Zirc
- Szent Bonaventura Könyvesbolt, Piliscsaba

HÍREK, LEVELEK, TÁJÉKOZTATÓK

Kis ügy, pedig nem az. Az egyik legnívósabb budapesti középiskolai diáklapban ezt olvastuk:

„Az időszámításunk előtti 4. században Arisztotelész”... folytatódik tovább a tartalmas cikk. Biztos megfeledkeztek róla, hogy i.e. = Kr.e.? Ahogy több mint ezer éve nevezték, és ahogy ma újra hivatalos.

Tornatermet avattak az egri Gárdonyi Géza ciszterci gimnáziumban 2009. október 21-én. Két évvel ezelőtt indult a Gárdonyi Géza Ciszterci Gimnázium új tornatermének építése, amit most ünnepélyes keretek között vehetett át az iskola közössége. A régi, 1901-ben épült egyszintes tornaterem helyét egy teljesen új, kétszintes testnevelési komplexum vette át, melynek földszintjén torna, míg az emeleten a labdajátékok kaphatnak helyet. Az ünnepélyes átadásán az intézmény vezetőin, volt és jelenlegi tanárain és diákjain kívül részt vettek többek között *dr. TERNYÁK Csaba* egri érsek, *Mauro Esteva Alsina* ciszterci generális apát és a pécsi, székesfehérvári és a budai ciszterci testvér-gimnáziumok igazgatói is. A tornatermet *dr. Zakar Ferenc Polikárp* zirci főapát adta át. A ciszterciek 1997. szeptember 1-jétől, majdnem 50 évvel a felekezeti iskolák államosítása után kapták vissza az iskolát. A tornaterem építését a zirci főapát 100 millió forinttal támogatta. Az összköltség 500 millió forint volt.

(*Oláh Gyula*)

Tudsz róla? Novemberig 800.000 ezer forint adomány gyűlt össze templomunk orgonájára. A gyűjtés most indult, a rekonstrukció halaszthatatlan és sürgős! Templomunk zenei élete pedig kiváló.

Emlékezzetek... Újra visszahelyezték az egykori hűvösvölgyi hadapródiskola kapujára Méhes Attila posztumusz őrnagy emléktábláját. 2008-ban kétszer is megemlékeztünk 1953-ban érettségizett mártír diáktársunkról, és emléktáblájának eltűnéséről. 2009 márciusában a Hadisírgondozó irodától ígéretet kaptunk a tábla megőrzésére.

Méhes Attilát 1956. november 7-én a Néphadsereg egy alezredese csalta a szovjet katonák kezére, akik forradalmárként kivégezték. Holttestét később sikerült fellelni és Farkasréten eltemettetni. A szovjetek cinkosából pedig cseveli munkásőr parancsnok lett.

November 7-én a tartalékos katonák nevében Tóth Zoltán helyezett el koszorút, és egykori diáktársunkról rokona, Szinte Gábor mondott emlékbeszédet. (d. cs.)

Zircről jelentik: Szent Bernát Atyánk ünnepén 2009. augusztus 19. Zakar F. Polikárp főapát úr beöltöztette a novíciusok fehér ruhájába *Németh Dániel* jelöltet *Anzelm* rendi névvel. Nagy Nándor *Lénárd* testvérünk letette első fogadalmát, *Damján* és *Gergely* testvéreink pedig meghosszabbították fogadalmukat az ünnepi szentmise keretében.

A Mansfeld Péterről elnevezett 13. tanulmányi emlékverseny döntőjére november 4-én került sor. Az 1956-os forradalom és szabadságharc eseményeinek és világtörténelmi hatásának ismeretéről szóló vetélkedő döntőjében hatan versenyeztek az alapító és szponzoráló öregdiák barátunk, *Tápay Miklós* által felajánlott díjakért.

A versenyzőknek átfogóan kellett ismerniük a forradalom egyes helyszíneit, az adott helyszínen történeteket, személyeket, időpontokat, az eseményekkel összefüggő fogalmakat, továbbá a világtörténelmi összefüggésekkel és a korabeli irodalmi alkotásokra való hatásokat.

Az előző évi Emlékversenyt összehasonlítva magasabb színvonalú volt a döntő *Párdányi Miklós* igazgató úr hozzászólásként az 56-os forradalom világtörténelmi hatásáról tartott rövid ismertetést, kiemelve hogy magyar forradalom az egész világon megrendítette a kommunista ideológiát. A versenyt *Herczeg László* 9.c. oszt. tanuló nyerte.

(Szeli Géza)

Tájékoztatásul. 2010-ben a húsvét április 4-5-ére esik. Az ideig megéljük a karácsonyt, túl leszünk a szilveszteren és egyéb hívságokon, majd ha egy kis szerencsénk is lesz, akkor egy enyhe tél után már csak a tavaszt kell várnunk. Addig is valamennyi diáktársunknak boldog családi körben eltöltött áldott karácsonyt kívánunk!

ÖREG FIÚK — MARGITOS KISLÁNYOK!

Itt a farsang, kezdődik a tánc, mindenkinek szabad a választás! Ahogy a reszketeg tekintet rámeleg e képre: igen, rólunk van szó, *Petris Brunó tánciskolájában* Mikulás ünnepet ülnek. A negyvenes évek elejéről való a felvétel, a két szomszédos iskola bájos hölgyei és ifjú urai ebben a műintézetben éppen most ismerkednek az élet napos oldalával.

A közel hetven esztendő azért nem olyan nagy idő, hogy ki-ki fel ne ismerné egykori partnerét, ne látná újból a sok vidám tekintetet , mely e gyöngécské képnek is a legnagyobb értéke, mert hogy a szép szemek emléke mindig melegebben fénylik.

Csak az összképpel van baj, azzal, hogy a kedves arcok egyre távolabbról tekintenek ránk, és mi vagyunk még...?

Akik a BUDAI FEHÉRFEKETÉT készítik:

az utolsó fázis, a csomagolás.

Áll *SZELI GÉZA*, Szövetségünk pénzügyminisztere, jelen tevékenysége a 850 darab BFF elhozatala a nyomdából (miután fizetett) ide, az iskola impozáns klubjába, a csomagolás irányítása, majd postára szállítás. Az ülő személyek (balról jobbra): *VASBÁNYAI FERENC*, aki a szerkesztésben segít, *DÉKÁNY CSABA*, adm. titkárunk, akihez az adatok befutnak, ő tartja kézben a Szövetség ügyeit; félig háttal ül *ŐSZI FERENC*, aki a szerkesztés és a számítógépes nyomdai előkészítés munkáját végzi, ha elfogy a tudománya, segít *OLÁH GYULA*, aki nincs a képen, az egri diáklap szerkesztője.

Mint ahogy lapunk sem újság, a készítők sem szerkesztőbizottság, csak a Ciszterci Diákszövetség nyolcvanon felüli, vagy ahhoz iparkodó egykori ciszter fiúk, úgy is mondhatjuk, örömmel munkálkodó díjtalan napidíjasok.

Budai osztályunk programja 2010 első negyedére

Klubdélutánjaink előadásaira szeretettel várjuk tagjainkat és minden érdeklődőt. Helyszín a Szt. Imre gimnázium. Időpontok: minden hó második hétfőjén:

Január 11-én előadó dr. Pályi Gyula egyetemi tanár.

Február 9-én dr. Hámosi József akadémikus tart előadást A magyar nyelv és az agy kutatás címen.

Március 8-án: Milyen most az iskolánk? A gimnázium bemutatása pincétől a padlásig. (Liftszolgálat van.)

A klubdélutánok 17 órakor kezdődnek, előtte 16,30-kor elimádkozzuk a Completoriumot az első emeleti kápolnában. Mindenkit várunk.

* * *

Szomorú szívvel adunk tájékoztatást arról, hogy legutóbbi számunk óta a következő diáktársunkról kaptunk gyász hírt:

Beke Tibor é. 1952

Czerman János é. 1948

Dr. Imrey János é. 1940

Jakab György é. 1945

Dr. Mészáros László é. 1945

Dr. Sasfi Imre é. 1945

Schmidt Zoltán é. 1937

Sélley-Rausser Aurél é. 1937

Sóskuthy Károly é. 1945

Topolánszky Péter é. 1951

Vereczkey Richárd é. 1946

REQUIESCANT IN PACE !

A Budai FehérFekete időszakos, ingyenes tájékoztató egyesületi tagjaink részére.

Megjelenik húsvétkor, Veni Sancte idején és karácsonykor.

Címünk: H-1519 Bp., Pf. 401; tel.: 205 8609, fax (36-1) 205 8609. E-mail: dekanycs@gmail.com

Felelős kiadó: dr. Seidl Gábor.